

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. — Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 1

V Trstu, dne 1. januarja 1924. 25-26

Leto V.

Ob novem letu

Zgodovina učiteljstva se dviga pri nas do simbola. Kar je naš stan prestal v minulem letu, nima primere, če listamo knjigo, v katero je pisal čas snovanje slovenskega učiteljstva v zadnjih petdesetih letih. Stan je že imel svoja kritična razdobja. A kar nam je minulo leto prineslo, to je vojna. Z zapori smo pričeli, nadaljevali z odpusti in premestitvami ter končali zopet z ječo. Šele tik pred Božičem je bil izpuščen tovariš Karel Črnigoj, bivši učitelj v Lipi, iz preiskovalnega zapora, ker ni dokazov za vse zločine, ki jih je bil obdolžen.

Lahko bi pisali satiro, ko bi nas tako pekoče ne rezalo v meso. Preživljamo svojo potepuško dobo. Če si učitelj, zadošča že naslov, — kakor pri potepuhu razposajeno pero za klobukom, — da te vsak čas in z vso pravico spravijo na varno. Postal je naš nesporni privileg, da smo talci in krivci obenem.

Kaj je vzrok, da mora uprav učiteljstvo polagati vedno večje žrtve na žrtvenik?

Naš poklic je danes nehvaležen, ker je ljudstvu preblizu, ker teži za tem, da bi njegovim otrokom pomagal. Naš poklic je poklic luči, one luči, ki seže do dna in ki prinaša radosti. V bistvu poklica je, da ima učiteljstvo pri ljudstvu ugled in da ga bo imelo, dokler bo sploh potreba pouka. Ta ugled nikomur ne škoduje, kvečjemu onemu, ki sebičen in zloben išče v nevednosti ljudstva svoj dobiček. Učitelj pa, čigar naloga je koristiti v javnosti s tem, da lajša boj za obstanek, ne more stopiti na stran taktih, ki iščejo le svojih koristi. Naš stan je toliko poštenja ohranil tudi v času, ko se je preko vsake mere pomnožilo število ljudi, ki hočejo nalahko živeti in še lažje obogateti. Ti so večinoma, ki nas v imenu visokih idealov tepejo. Ti so, ki nas zasledujejo v imenu državne misli. Ti so, ki se jim je z zlim vplivom posrečilo doseči sistem, enako škodljiv na obe strani.

Ni prvič, da to poudarjamo. A če je bilo kdaj umestno poudarjati to trdo dejstvo, je umestno zdaj, ko vidimo, kaj nam je prineslo leto preganjanj. Kaj je zakrivilo učiteljstvo, da je prišlo to leto čezenj? Ali niso prešla prej štiri leta, od katerih ni bilo niti prvo leto okupacije, leto, še polno vojne psihoze, težje in usodnejše za naš stan?

Slovensko učiteljstvo ni zagrešilo ničesar, kar bi bilo v nasprotju s pravicami, ki jih dajajo dr-

žavljanu Italije državni osnovni zakoni. Pretrpelo pa je stvari, ki so v nasprotju z njegovimi zakonitimi državljanskimi pravicami. Nismo iz testa, da bi tožili, če pravni zaklad, ta največja pridobitev kulturne države, za nas ne velja. Potrebna pa je, da povemo, kako zgrešeno je, ako se stan, sestavljen po ogromni večini iz npravno zdravih in družabno neoporečnih ljudi, postavlja izven zakona kakor zarod splošno nevarnih zločincev.

Prizadevanje vlade gre za tem, da se ljudstvo duhovno prerodi. Dan za dnem čujemo uradne izjave o tem prerobenju, vidimo dalekosežne ukrepe zakonodaje za versko in moralno prenovitev države, čujemo proglašanje idealizma. Nihče tega bolje ne razume kakor naš učitelj, čigar vzgojna misija izgubi tla z izpodbitjem npravnih načel. Nihče pa ne čuti na svojem životu spora med besedo in resnico tako kakor učiteljstvo. Je-li zgolj velika laž, kar čujemo?

Zavrnil nas bodo, da smo nevarni državi. Učitelj nevaren državi? Ljudskošolski učitelj, odvisen do mozga in odgovoren za slednjo besedo, nevaren ogromnemu državnemu stroju, ki dela z nedosežno popolnostjo? Treba bi bilo preorati vso učiteljevo duševnost, da bi postal upornik. Pa še potem bi bil to upornik z zvezanimi rokami. Ne, kdor nam očita, da smo nevarni, sam ne verjame svojim trditvam. Kolikokrat so že morali naši italijanski tovariši čuti očitek, da so nasprotni državi! To se bo ponavljalo, kolikokrat bodo zahtevali nekoliko več kruha. Mi niti tega ne vprašamo. Zadoščajo nam državlajnske pravice, ki jih vsebujejo osnovni državni zakoni, in bili bi srečni, ko bi jih svobodno uživali. Uživamo pa nezaupanje radi te upravičene težnje, sumničeni smo kot hujskači, dasi je resnica, da je učiteljstvo preprečilo že marsikatero nepremišljeno dejanje tik po končani svetovni vojni in tudi pozneje, ko je svetovalo neodgovornim ljudem ter s svojim ugledom in npravno zavestjo preprečilo marsikatero zlo.

Tudi šolska reforma ne bi smela biti bič za učiteljstvo. To se pravi, ne reforma, ampak dolečba o učnem jeziku, ki pravzaprav nima z reformo ničesar opraviti. Osnovna šola ima svoj namen, ki ga brez zadostnega pouka v materinem jeziku ne more doseči. Resnica ostaja, da peša pouk po šolah, kjer se je materinski učni jezik enostavno odstranil, in da tožijo starši šolodolžnih otrok o neuspehih šole. Vprašanje

D. 30. 9. 1957 / 786

učnega jezika ni rešeno z novimi uredbami in predpisi, ki si često nasprotujejo, ampak je šele pričelo postajati resno in kočljivo ter bo vedno težje. Tudi leta 1849 se je uvedla v naši pokrajini nemščina v šole. Tedaj osnovno šolstvo še ni imelo današnje važnosti, ker gospodarske razmere še niso bile tako usodne kakor danes. Vendar je padel zakon že po preteku enega desetletja in celih devet let pred uvedbo splošne šolske dolžnosti.

Z odpravo pouka v materinem jeziku bo zadeto slovansko učitelstvo, saj se je moral že marsikateri izseliti vzlic temu, da je tu doma in ima italijansko državljanstvo. Ni nam znano, kako daleč bodo segle posledice 4. člana šolske preuredbe. Ni pa dvoma, da bi moglo obroditi odslovljanje učiteljstva, v zvezi z odpravo pouka v materinem jeziku, dobre sadove. Razvoj je

prinesel že marsikaj, kar je poznejša sodba zavrgla kot zmoto in greh. Prepuščamo prihodnosti, naj bo sodila, kar nam je danes neumljivo. Naš glas tone brez odmeva, zato naj gredo stvari svojo pot. Talci smo, in to znači dovolj. Morda je pred nami še težje leto kakor to, ki je zatonilo, morda bodo spet zapori delež stanu. Ne bojimo se. Ne bojimo se, ker nismo krivi pred zgodovino, ker je naš stan tako čist, da ni vreden želez in ječ. Moralna vrednost učiteljstva je visoko nad zločinstvom, zato je tudi nad tistimi, ki pokladajo roke na nas. Ogromna večina učiteljstva živi in dela v svesti si velikih nraavnih načel. Vzlic temu gremo, moramo iti trnjevo, skalnato pot. Ne gremo zastoj, vse ljudstvo je priča naše poti. V tem je jamstvo, da žrtve ne bodo brez koristi. Zato proč z malodušjem! Preživeli bomo!

Zar ćemo i mi rušiti?

Dolaze očajnički glasovi iz učiteljskih redova: Čemu nam organizacija kad nam ne pruža koristi? Zašto da joj mi iz ustiju davamo zadnje zalogaje, našu zadnju paru, kad nas ne može braniti ni zaštititi? Zašto da smo udruženi, kad nam to čak i škodi? Zašto da sazivamo i posećujemo učiteljske skupštine, kad to može dati povod vlastodršcima da nas proganjaju, šikaniraju, suspendišu, penzionišu?... Mi na ove jeremijade ćemo ovo reći: da one izrazuju bolni osećaj sveukupnog slov. učiteljstva naših pokrajina. Pokazuju, da trpi duševno i telesno, možda većma nego se i očekivati i misliti može. Trpe već junaci i slabići; trpe malovernici i učitelji osvedočenija i vere v bolju budućnost; trpe već moralno i materijalno slabi i jaki značajevi. Trpi uopće čitavo ono malobrojno slav. učiteljstvo naše Istre, ne zna se, da li više duševno ili telesno. Dok čoveku trpi jedan deo njegova bića, podnaša boli i pregaranja, ali kada mu nevolja pritisne čitavo biće, tada zaista nije čudo, da u današnjim danima i u današnjim okolnostima ne zahvati ga časovi gorke muke, pa da s budikojim usklikom ne oda Kalvariju svoje duše. Ne može se oteti izrazima boli i ogorčenja ni oni, koje je narav obdarila ocelnim živcima i tvrdom voljom i zlatnim karakterom; i za vse dolaze kipovi umora, oslabljenja, duševne, a možda i telesne, smalaksalosti, te u tome depresiranom raspoloženju to glasno odavaju. Za to ne ćemo mi baciti kamen a ni blatô na one sodrugove, koji u četiri oka zaintače, zajauču. Mi razumijemo njihovo bol; razumijemo gori navedene opaske na adresu našeg udruženja. Mi ih shvaćamo i sodimo kao izraz hipnog duševnog neraspoloženja i kao prosvet protiv svemu zlu što nas sve tišti i deprimira. Ovi izrazi negodovanja nekih naših suzvanika sličie letnoj nagloj oluji, grmljavini i munjama, koja naglo dolazi i prolazi. Ipak i ovakova nagla oluja ubija, kviri i nanaša štetu. I tuča traje časak dva, pa ipak uništava, i strela s neba, što malo pre bilo jasno i vedro, ubija čoveka, te ruši crkve i zvonike. Na ove posledice podsećujemo svoje kolege, koji mogu s onakovim opaskama i izlevima duše škoditi svetoj stvari što ju zastupamo i branimo, te minirati temelje našoj zajedničkoj zgradi organizacije. Pa nek ode! Nije tako, maloverniče! Što jesmo mi nastavnici u ovim zemljama, jesmo po njoj. Nas pojedince ne pozna, ne vidi i ne uvažuje niko, a najmanje dr-

žavne oblasti; vide nas pak i važu po našoj organizaciji. Doduše ona ne može svakom prognaniku i oštećeniku pomoći, jer zlo što nas tišti općenito je. A opet to zlo proti nama dolazi ravno iz srca i mozga države, a proti vlasti nije se lasno uspješno boriti. Mi smo goloruki. Ne raspoložemo drugim no svojim ugledom, poštenjem, muževnošću i postojanošću i verom u pobeđu dobra, pravice, humanosti, ljubavi, jednakosti, bratstva i slobode. Mi smo učitelji sada nemoćni, nemoćna je i naša organizacija, bolje rečeno, naša faktična moć, sila momentano je vrlo nejaka napram državnoj sili. Tu nadmoć vrši svoju fizičku ulogu, proti koje nadmoć, te proti nepravednostima jedino nam je oružje naša vera i sve ono pre spomenuto u obliku prosveda, vikanja, te izraza ogorčenja, uvrede, i bolne duše. Ko od nas galami i prosveduje proti nasilju i progonstvu — pomaže sušiti te rušiti izvor našem zlu. Ljudi padaju i umiru; padaju i progonitelji; nestaje nasilnika i nasilnih sistema. Ove obaraju svi dobri i poštjeni ljudi. Koritu i moći mnogi i premnogi prigibljaju glave i hrle tamo, ali i ona manjina poštenjaka kadra je raspršiti četvrti nasilnika i nepravednika, te u prah oboriti organizirano zlo. Samo valja da poštenjaci ne spavaju i ne bace puške u šas. Ne valja da šute i da šutke podnašaju svaku nepravednost i zlo. Kad se svi poštenjaci i progonjeni služe u prosvedu protiv nasilja, takav glas i prosved daleko se čuje, silno deluje, te stvarajući javno menje podkopava i obara zlo i zločince. Uz bok plemenitih, poštenih boraca stoji božica istine i pravice. Svi se i najgori zločinci skrivaju pred svetlim licem istine i pravednosti. Ponajveć nasilnici čine zlo u obliku ošecerena otrova. Kad nasilnici bivaju raskrinkani i svučeni do gola, padaju, beže ustupajući svoja mesta pravednijim ljudima. Ništa nije trajna na svetu; a najkraćeg roka je laž i krivica. Zločine zato oni, koji samo jadikuju bacajući krivnju nemoći na onoga koji je faktično jak, ali je napram višoj sili razoružan. Naša organizacija predstavlja jednu silu, što uz druge sile u državi bori se proti zlu i nasilju. Ako te sile ne mogu smrviti u čas drugu silniju silu, ne sledi odatle, da ta naša sila ne deluje i da ne će s vremenom imati uspeha. Uvažimo, da se ne porodi, da raste i se razvija, ali kao protutez se i dobro razvija, koje napokom obara zloću. Ali svi dobri ljudi, med koje se moramo ubrojiti i mi učitelji, moraju se boriti svim raspoloževim poštenim sredstvima. Poštenjak

a ne borac sliči puško bez naboja. I stara rasklimana puška ali oštro nabita — ubija i ruši. Mi se dakle moramo boriti, pa bili mi pojedinački nova ili stara puška, jednocevna ili dvocevna. Boriti se moramo noseći u ruci puške i bombe istine i pravедnosti. Inače ne pobedimo, drukčije ne će zavladati svetom dobro i dobrota, pravo i pravедnost!

Oni naši sudrugovi koji se ne bore za pobeđu poštenja i pravice, i nisu u vrstama tih boraca, pomažu neizravno uzdržavati zlo, te time produljuju život i nadvladu zla. Oni, koji prigovaraju borcima radi začasnog neuspeha i nemoći, takodjer služe protivniku već i zato, što borcima smetaju, te ih ozlovoljuju. Ko dakle od nas ne može se boriti, nek barem ne ometava borbu boraca vukuću ih otraga za kaput: nemojte se boriti! Uzaludan vam je trud i borba! Ovakov postupak odsudjujemo i žigošemo ga s malodušnosti, s neidealnosti i s nevere. Mi se svi naprotiv moramo boriti u toliko, da mislimo i govorimo u smislu i pravcu pravédnosti i istine; ko ni to ne može, nek barem — mudro štiti! — Naša organizacija, naša Zveza bori se. Ko toga ne

vidi, slep je i gluh. Ovo je za sada glavno. Mi smo u društvu njezini bojevnici. Što smo mi pojedince borbeniji, borbenija biva i organizacija. Naše udruženje, kako već razložismo, ne može odolevati višoj sili, ali se ipak — bori. Borimo se s «Učiteljskim listom», «Novim rodom», pevačkim zborom, skupštinama, tečajevima, predavanjima, publikacijama — borimo se rečju i perom svagde gde nam se pruža prigoda.

Našu Zvezu kani se uništiti s topom velikog kalibra. Njemu se pridružuju svi topiči malog kalibra, oni koji nepravedno ocenjuju i kritikuju našu organizaciju, i koji podcenjuju snagu našeg udruženja. Oni i ovakovi možda su mnenja, da bi nam bolje poslužila koja druga društva na sasma drugom temelju i s drugom tendencijom, što nam slav. učiteljsstvu ne bi hasnilo. U tome budimo osvedočeni! Ali o tomu govorit ćemo drugom zgodom. — Da savršimo: Ustrajmo i ne smalaksimo pod zastavom naše organizacije! Borimo se za se za pobeđu pravice. Ustran malodušje i kukavičluk! Ne rušimo krov nad svojom glavom!

Umetniška vzgoja

V pričetku razprave se dobro zavedam, da ne podam nič novega. Vprašanje o umetniški vzgoji je razglabljalno že toliko velikih mož z vseh mogočih vidikov, da v stvari ni več mogoče biti samonikel. Pobudo za razpravo mi je dal drugi vzrok. Problem je nakopičil toliko knjig, da je človeku nazadnje že težko izluščiti njegovo jedro. Prvi moj namen je, da podam, v kolikor se mi bo posrečilo, vprašanje o umetniški vzgoji v kratkih potezah, namreč jedro problema. Vrednost pričujočega delca pa je tudi v tem, da je kritično in da vsebuje utemeljitev potrebe umetnosti in umetniške vzgoje.

* * *

Ogromne so zahteve, ki jih stavi današnja družba šoli. Človek že ne ve več, ko ga naj bi poslušal; ni se skoraj moči orientirati, v katero smer naj bi jadrjal.

Vse te terjatve pa niso zgolj samohotne kaprice raznih pedagoških elementov, ki zahtevajo vednih novotarij. Pri presojanju in iskanju vzrokov, ki zahtevajo reformo vzgoje in pouka, se moramo postaviti na čisto drugo stališče in to je socialno-ekonomski moment. S socialno-ekonomskega vidika moremo edino pravilno doznati velika, mrzlična valovanja v sodobni pedagogiki.

V preteklem stoletju je završel zlasti med Nemci glasen klic po umetnosti in umetniški vzgoji. Glas se je širil in dobival močne odzive v civiliziranih državah, zlasti pa tam, kjer se je širila industrija; končno je prispel tudi med nas.

Vsili se nam vprašanje: zakaj?

Ako se ozremo v zgodovino, vidimo, da se je pečalo človeštvo z umetnostjo na vseh stopnjah omike. Antropološka raziskavanja so izsledila znake umetniškega življenja celo pri prvotnem človeku, ki je živel v podzemeljskih jamah (risbe, vrezi v kamenju). Nekaterim narodom pa je bila umetnost središče duševnega življenja (Grki). Kult lepote so gojili vsi narodi vseh časov. Iz tega sledi, da umetnost ni šport, trenutna prikazen v kulturnem življenju človeštva, temveč nasprotno, da je sila, ki se nujno javlja v človeški duševnosti. Čut lepote je bistvena svojina človeškega notranjega življenja.

Iz danega sklepamo: življenja brez umetnosti ni, življenje brez umetnosti bi bilo enostransko, nepopolno, zato nevzdržljivo.

Poleg umetnosti imamo še drug način čustvenega življenja — verstvo. Verstvo in umetnost se lahko izpopolnjujeta, narobe si lahko tudi nasprotujeta. Italijanska umetnost v začetku novega veka nam izpričuje, kako mogočno je vplivalo verstvo na umetnost. Največji takratni umetniki so zajemali snov za umetniško ustvarjanje iz verstva. Narobe je prišla moderna umetnost po večjem v navzkrižje z naukom religije.

Vstali so celo možje, ki so hoteli postaviti na mesto verstva in moralke umetnost, češ ona človeka dviga, blaži, ga plemeni in izpopolnjuje. Umetniško čuteči človek ni v stanu delati slabo, njegov fini estetični čut je dovzeten le za dobro. Nasprotno je cerkev posvetno umetnost, če ne zatirala, pa vsaj prezirala. Vedela je, kako močan faktor duševnega življenja je umetnost, zato si jo je hotela vsakikrat osvojiti zase. (Dokazi iz našega slovstva: Prešeren, Gregorčič). — Rekel sem poprej: življenja brez umetnosti ni, brez estetskega udejstvovanja človek ne more živeti. Da se je pojavil klic po umetnosti in umetniški vzgoji, je morala nastopiti v zgodovini doba, v kateri je bila ista zastopljena, oziroma prezrta. Ta doba je tudi bila. —

S francosko revolucijo je bil zadan smrtni udarec prejšnjemu gospodarskemu redu; nastopila je doba liberalizma. Liberalizem je rodil kapitalizem v današnjem pomenu besede. Proglašena je bila absolutna individualna svoboda. Kakor je zahteval liberalizem gospodarsko svobodo, tako je zahteval tudi svobodo mišljenja. Človeški duh je postal prost. Novi gospodarski sistem je predstavljal človekovo umsko plat, čustveno pa je zametal.

Posledica liberalizma v duševnem življenju je racionalizem*). Racionalizem zametuje čustvenost, ki človeka opijani, poleni, zadovolji. Na mesto čustev je stopil goli razum, na mesto vere hotenje po raziskavanju. To, kar je človek poprej čutil, veroval, je hotel sedaj spoznati, razkriti. Razum je dobil svoboden polet. Udejeval se je tam, kjer so bila zanj tla najpripravnejša, v prirodi. Tako vidimo v preteklem stoletju nepregleden razmah vseh ved,

*) Racionalistično modroslovje.

zlasti prirodoslovnih ter ogromen napredek industrije. Gospodarski sistem družbe je to tudi nujno zahteval. — Človek se je posvetil umstvenemu življenju. Racionalizem je objel v kratkem vse človeštvo, zašel je tudi v šolo. Zgolj na racionalistični način življenja pa je bil upor tradiciji in upor človeka samemu sebi. Družba je kmalu spoznala, da ji nečesa manjka.

Razumski način življenja je ni zadovoljeval. Ves potek človeškega kulturnega življenja je postal enostranski.

V tej dobi, v dobi racionalizma, je nastala potreba nove orientacije v smer čustvenega življenja. Zrasel je nov filozofski sistem — idealizem (novi idealizem, Marburška šola — Natorp), ki išče smisel in vrednost življenja v svetu duha, v transcendentu. Tu pa ima umetnost zopet rodovitna tla. Posnamem:

Racionalizem je okrnil človekovo fantazijo, čustva je porinil v ozadje. V življenju se je pojavilo nesoglasje. Da se vzpostavi harmonija, je bilo treba iskati od pomoči v čustvenem svetu.

Nastal je klic po umetnosti, v šoli klic po umetniški vzgoji.

Je pa še drugi vzrok, ki je terjal umetnost in umetniško vzgojo. Vzrok, ki ga bom sedaj navedel, ni drugega, kakor nujna posledica prej obrazloženega dejstva in se tiče zlasti ljudskega umetniškega udejstvovanja. — Z razmahom industrije je skoro povsem zamrlo ročno delo. Človek je bil potisnjen k stroju in je postal tudi sam stroj. V železni dobi se je prejšnje ročno delo mehaniziralo. Veleindustrija je udarila posebno narodno ročno umetnost. Tovarniški način produkcije je uničil individualnost dela in istočasno umetniški izraz produktov. Posledica tega je bilo padanje smisla za umetnost. V tem je bila posebno prizadeta Nemčija, zato ni čuda, da ima pokret umetniške vzgoje prav tam svoj izvor.

Iz dobe ročnega dela imamo obilo dokazov, kako se je tudi preprosti delavec bavil z umetnostjo. Gotovo, saj je nagnenje do umetniškega ustvarjanja ista človeška lastnost, kakor nagnenje po umetniškem uživanju.

Z uničenjem domače umetnosti po veleindustriji, se je javil velik preobrat v življenju širokih ljudskih plasti. Ko so bile izpodrinjene domače obrti, je izgubilo ljudstvo edino možnost ročnega umetniškega ustvarjanja. Za ljudsko kulturo pa to ni mala izguba.

Gospodarski in kulturni napredek pa ni povzročil samo padca narodne ročne umetnosti. Istočasno s prospevajočo civilizacijo je pojemala in izginjala sploh vsa narodna umetnost.

Prejšnje umetniško udejstvovanje se je izražalo kot ustvarjajoče in uživajoče. Ljudstvo je umetniško ustvarjalo in dela potem opazovalo, uživalo.

Med narodom je nastala pesem, narod ji je dal napev. Pesem je šla od roda do roda, se s časom izpreminjala, dopolnjevala. Nihče ni vedel, kdo je avtor pesmi ali napeva; živela je med ljudstvom kot njegova skupna last. Zato nosi narodno pesništvo pečat skupne ljudske psihe. Kakor je bila narodna umetnost skupna last širokih mas, tako je bila tradicionalna. Skozi stoletja zaznamuje le majhen napredek, bodisi glede vsebine ali tehnike. Dejstvo, da narodna umetnost umira, oziroma, da je že zamrla, je napolnilo nekatere moze, da so pričeli zbirati njene ostanke med ljudstvom. Čas bi bil sicer pokopal pozabljenu vse produkte narodne umetnosti. Proizvodi ljudskega umetniškega udejstvovanja so verem odraz narodnega življenja

v preteklosti, so zrcalo celotne ljudske duše, so pa tudi bogat vir, iz katerega črpa nova umetnost moči in lepote.

Nam je jasno, ako bi hoteli vzpostaviti prejšnji način umetniškega udejstvovanja, bi morali poprej uničiti, poteptati ves gospodarski in kulturni napredek prejšnjega in tega stoletja. Nazaj ni mogoče in tudi nečemo; iskati moramo umetniškemu življenju novih poti.

Ko je izgubilo ljudstvo eno možnost umetniškega življenja, je dobilo drugo. Med ljudstvo prihajajo številne publikacije knjig. Tiste skušajo popularizirati tudi upodabljačo umetnost. Narodno pesništvo in glasba izginjata, na njiju mesto stopata umetna pesem in glasba. Estetske odraze srečujemo danes vsepovsod. Stavbarstvo je zaneslo estetski način zidanja hiš in drugih naprav v poslednjo gorsko vas. Kakšen je razloček med nekdanjo in današnjo opremo knjig in revij! Tako daleč smo, da nosijo celo vsakdanje reklame poleg svoje kričavosti tudi nekatere znake umetnosti. Obnašanje ljudi zadobiva estetske oblike.

Razloček med prejšnjo in sedanjo umetnostjo se kaže v tem, da je bila narodna umetnost izraz celokupne duše, tedaj razumljiva in občutena vsakomur. Moderna umetnost pa nosi individualni pečat avtorjevega mišljenja, zato ni vsakomur dostopna. Drugi razloček pa je v tem, da se je izražala narodna umetnost kot ustvarjajoča in uživajoča. Sedanja umetnost pa se udejstvuje med ljudstvom po večini le pasivno.

Ves proces širjenja umetnosti med ljudstvo se vrši zelo počasi, ali pa sploh ne more prodreti. Vzroka sta dva.

Ljudstvo nima sredstev, ne prilike, ne časa. Ljudstvo umetnosti ne razume, to je, da ni izobraženo za sprejemanje umetniških vrednosti. Da bi odstranili prvi vzrok v naši moči. Za nas je važen drugi vzrok.

Ljudstvo umetnosti nerazume, treba ga je vzgajati v umetniškem razumevanju, gojiti moramo med ljudstvom estetsko čustvovanje.

Najboljša tla za to so za nas v šoli. S tem sicer ne rečem, da naj se odraslo ljudstvo ne vzgaja. Povdariti sem hotel le, da ima učitelj v šoli največ prilike za izobrazbo umetniškega čuta, in da je prav otroka najlažje vzgajati. Namen umetniške izobrazbe ni, da bi vzgajali umetnike in jih potem dajali svetu. Umetniška vzgoja ima namen vzbujati in gojiti prirojeni človeški čut za lepoto, njen namen je dati otroku možnost, da bo lahko užival umetniška dela, da najde v njih počitka in utehe, da se z umetniškimi produkti okoristi, to je, da jih uporabi v dobro svojemu notranjemu, kakor zunanjemu življenju.

S tem je rešena prva točka problema v umetniški vzgoji. Ostane nam še vprašanje, kako bomo to svojo nalogo rešili?

Snov, ki naj služi učitelju pri umetniški vzgoji ločim v dve vrsti. Prva vrsta: umetnost ohranjujem ljudstvu. Izlivam jo zopet tja, odkoder izvira in jo tako ohranim poznejšim rodovom. Sem spadajo narodne pesmi z napevi, narodno slikarstvo, ornamentika. — Druga vrsta: iščem novih snovi umetniškemu udejstvovanju in uživanju. Sem štejem risanje, ročna dela, telovadbo, spise, čitanje, deklamacijo, igre.

V načinu umetniške vzgoje ločim zopet dvoje poti. Prva pot: vzgoja v opazovanju, razumevanju umetnine ter poglobitev vanjo. Predmeti: slovstvo, upodabljača umetnost, glasba. Druga pot: aktivno

umetniško udejstvovanje. Predmeti: risanje, ročna dela, telovadba, spise, igre. — Nekateri predmeti se lahko smatrajo kot produktivni in pasivni: deklamacija, petje, igre.

Poprej sem pribil, da ni namen umetniške vzgoje ustvarjati umetnike, tukaj pa govorim o produktivnem umetniškem udejstvovanju! Znano nam je, da se človek, zlasti otrok ne zadovolji samo z gledanjem, opazovanjem, temveč hoče tudi sam ustvarjati.

Pri umetniški vzgoji moramo upoštevati to hotenje ravno tako, kakor pri drugih predmetih.

Umetniška vzgoja res ne stremi za tem, da bi vzgajala umetnike po poklicu, vendar hoče dati otrokom možnost in priliko, da skušajo ustvarjati po svojih močeh tudi sami. To pa zato, da si samostojno izobrazujejo svoj estetični čut in drugič zato, da si prisvojijo z vajo možnost umetniško izobrazbo uporabiti v življenju (okraševanje, lep način ustnega in pismenega izražanja). Se tretji faktor je, ki nujno sili, da se otroci vadijo v umetniškem ustvarjanju in ta je delovni princip šole.

Delovna šola in umetniška vzgoja sta si v nujni zvezi. Prva mora stremeti za izobrazbo umetniškega čuvstvovanja, to je v njenem bistvu. Nasprotno si ne moremo misliti umetniške vzgoje, ki bi ne bila delovna. To velja za delovno šolo, ki jo predpostavlja kolektivni gospodarski nazor, kakor za ono, ki je vzniknila iz danih gospodarsko socialnih razmer ter iz rezultatov eksperimentalne pedagogike, to je šolo samodelavnosti in samovzgoje.

Ne mislim, da je treba za uvedbo estetske izobrazbe v šolo zaznamovati v urniku gotov čas. Malovreden bi bil način umetniške vzgoje, ako bi odločil učitelj za to posebne ure in potem pridigal o umetnosti in estetiki.

Moralni štetonosci

Čini se, da je dandanas nemoral i nepoštenje borbeno i životno sredstvo, orudje i oružje naime do samoobrane a i navale. Pošto radja zlim, te stvara od ovog sveta pakao, zato su svi dobromislenci i pošteni pozvani da uoče zlo, da ga preprečuju, leče i osporuju mu širenje. Nije to danas baš laka stvar, jer velik je broj nepoštenjaka, a oni ne će lako ruke da izruče i polože svoje najuspešnije oružje borbe i života — nemoral. Pošto je opet ta leva, lopovska stranka silna, rekli bismo svesilna, udara ona bez straha, srama i srca, tajno i očito na one poštenjake, i odvetnike poštenih, moralnih načela što ih inače posvećuju svojim životom. Ovi tako često i prečesto stradaju, nastradaju, te postaju žrtve nepoštenjaka i nepoštenja. Mi sve to dobro znamo, ali u nas imade toliko vatre, borbenosti i vere u pobeđu čudoredja i poštenja nad nečudoredjem i nepoštenjem, da ne ćemo popustiti i ostaviti moralno bojište. Mi učitelji i naše glasilo pozvani smo svojim odličnim položajem i zvanjem, da otvoreno stupamo u borbu protiv korupcije najpre u svojim vrstama, a onda medju narodom gde služujemo. Mi smo tu ne samo da sebi i svomu staležu izvostimo bolji materijalni položaj, nego još i za to, da se obogatimo idealima i moralnim krepostima uvereni, da su samo ove kadre podići nas do uvažena upliva društvenog čimbenika. — Jer, ne budemo li zloću i pokvarenost otkrivali, suzbijali, širiti će se i rasti kao gljive iza kiše ne samo u puku nego i u odabranim društvenim

Izobrazba umetniškega hotenja se vrši prilično. Nekateri predmeti zadobe obliko estetske izobrazbe (risanje, telovadba, petje). Ves pouk mora nositi pečat umetniškega hotenja.

Brezdvomno je prodrla danes umetniška vzgoja že v vsako šolo. Za to ni bilo niti potreba, da bi se bil učitelj natančneje bavil s problemom samim. Narekovalo mu je izobrazbo dejansko stanje, tako, da je učitelj instinktivno zaznal nje potrebo in jo uvedel v šolo. Tak učitelj je nujnost občutil, ni pa je spoznal. Občuteni potrebi po umetniški vzgoji je sledil breznačrtno, skorajda nezavestno, iz spoznane nujnosti pa je vzniknil smoter — sistem.

Podrobni obris umetniške vzgoje v šoli sodi v drugo poglavje, katero bi moralo slediti temu. Z ozirom na različnost načinov in raznovrstnost snovi, bi moral biti vsak predmet razprava zase. Sicer pa imamo že nekaj prospektov in razprav o načinu umetniške izobrazbe v šoli (Družović — petje, Schmoranzler, Jančič — risanje i. dr.).

C. Drekonja.

Primer: Nemčija v preteklem stoletju. Industrija-lizem je napredoval z veliko silo. Ljudstvo je zgubilo v tem vratolomnem napredku vsak smisel za kaj drugega. Tok gospodarskega razvoja ga je pritegnil vase. Tedaj pa so se Nemci zbal, da zgube to, kar oblikuje njih duševnost — narodno umetnost. Da vzpostavijo zopet umetniško življenje, so pričeli izdajati v ta namen knjige (Rembrandt als Erzieher). Za gojitev umetnosti so ustanavljali društva in umetniške potovalne družbe. Pri restituciji estetskega kulta so šli tako daleč, da so zahtevali znakov umetnosti celo od tovarniških izdelkov.

krugovima, a da ne izostavljamo ni sebe same, nas narodnih prosvetitelja.

Ako dobro i otvorenim očima promatramo nevrednike, opaziti ćemo, da oni umiju vešto prikrivati svoje zlobno, pokvareno srce, da prikrivaju svoje ubojito oružje i da taje svoje navalne nakane; da, jednom rečju, pucaju iz busije. Zato uprav oni pobesne kad im se otkriju zlobna sredstva i nakane.

Ovi su tajne ubojice tudjeg poštenja, bakterije što nevidno dolaze u pluća da ih razruju, rastoče i unište. Ovi i ovakovi su društveni zločinci, da im se ne možeš ubraniti.

Druga vrsta zlikovaca navaljuje javno i tolažju. Da dokažu nešto i da opravdaju svoju navalu, izmišljaju uzroke i razlage s kojih oni su prisiljeni, tobož iz **moralnih razloga**, navaliti. Najgadniji su ovi, recimo, moralni nemoralnici. Ono naime svoje oružje i bombe omotaju svilom; žuč i jed umesuju u testo, otvor posiplju šećerom. Svoje zločinsko delovanje hoće ovako da prikriju moralnim motivima. Bore se za vraga Bogom, a za Boga opet vragom i njegovim sredstvima.

I ovi spadaju medju prezira vredne nemoralnike. Možemo ih krstiti licemercima. To su vuci u janjećoj koži. Obrazina (maska) trajno im prikriva crno lice. Ovi kao ostali moralni zločinci kvare i unesrećuju ljudsko društvo, zatvornici su ljudske sreće i higijene pravog čudoredja i života. — Imademo još jednu vrst suvišnih ljudi, one što propovedaju moralne istine i dobrine, ali ih sami ne poštuju svojim životom. Govore i uče dobro za druge,

a ne ée da te moralne recepte sami rabe. Oni vele: Pazite što govorimo i učimo, a ne što radimo. — Ovi sličje zvonu bez klepetala, ognju bez topline, suncu bez svetla. Mi zmademo pak dobro i uvažujemo, da moral se širi jedino moralnim delima, dakle živim primerima. Inaée svaka nauka što ne sloni na životu i delima — izlišna je, neplodna i bezuspešna. Ovakovi dakle ne pospešuju moralan život, dapaée ga zadržavaju i kvare. Jesu i ovi moralni štetonosci. Oni, koji su pozvani da šire čistu kulturu na moralnim principima, te tako stvaraju raj na ovome svetu, ne smeju dašto spadati med moralne zloéince i štetonosce ma bilo koje kategorije. Jer zlo se zlim ne uništava, nit zlo seme daje dobar plod.

IZ ORGANIZACIJE

Tovariš Anton Germek je obolel. 28. decembra je še prisostvoval obravnavi proti t. B. Medveščeku v Koprju. Upamo, da ni nevarno in da bo naš požrtvovalni predsednik kmalu spet zdrav in trden.

Zborovanje Slov. učit. društva za Istro 8. dec. 1923. pri Sv. Ani pri Trstu.

Svojim očem nismo hoteli verjeti, da nas je tako malo zbranih; ko se je pa ura pomikala proti poldnevu, smo dali slovo upanju, da bi prišel še kašen zakasnjeneec, zato je predsednik otvoril zborovanje.

Poroéal je o društvenem delovanju po zadnjem občnem zboru. Po delegacijskem zborovanju je odbor uvidel nujno potrebo, da čimprej poterja zaostalo članarino, ki je precejšnja in da se tekom enega leta zbere vsota za tiskarski sklad. Raditega je izdal okrožnico in jo razposlal vsem članom z obveznico, katera naj se podpisana vrne blagajniku. S to obveznico prizna sleherni član, koliko dolguje društvu in se obveže poravnati ves svoj dolg do konca junija 1924. Mesečna pristojbina je na tak način precejšnja, ali vsaka druga rešitev je nemogoča.

Na to omenja Zvezine ustanove, kakor: pevski zbor, tiskarniški sklad, samopomoč, stanovsko in mladinsko glasilo ter samoizobraževalno delo.

Govori tudi o dogodkih, ki so se v tem času odigrali izven organizacije, in ki so korenito pretresli šolsko vprašanje vse države, našemu šolstvu pa kar naravnost izpodkopali temelj. To je zloglasna šolska reforma. Naše stališéce v tej zadevi je jasno in neomajno, drugaée sploh ne more biti. Ako ne moremo drugega napraviti, hoéemo vsaj svoje mnenje jasno povedati in to novo zmoto na šolskem polju obsojati. — Reforma vsebuje tudi nekaj ostrin, nanašajoéih se na pravni položaj učiteljstva. Organizacija naj napravi vse možno, da se te odpravijo, posebno v omiljenje § 7. Istočasno s šolsko reformo nas je zadel drug udarec: nekateri tovariši in tovarišice so bili odpušéeni, a veliko večino pa je zadela usoda preseljevanja. Vse to se je vršilo po premišljenem načrtu. Nadalje se gode krivice našim članom s tem, da jim višje oblasti nalagajo od 30—40 tedenskih ur. Tudi ta obremenitev, ki je nepedagoška in neéloveška, se ne more opraviéiti na noben način. Nekateri odpušéeni člani so bili po posredovanju Zveze spet sprejeti v službo.

Iz vsega razvidimo, da je organizacija tudi danes stanovska potreba, kar nam kaže tudi njeno delovanje, bodisi vodstva, stanovskega kakor tudi

Kulturni radnici i promicatelji morala valja da su sami delotvorna moralna biéca, koja svoja načela i svetost moralnog života propovedaju i šire mišlju, reéju i delima. Jedino ovakovi mogu reéi: Gledajte me i idite za mnom! Med ove valja da spadaju svi uzgojiteleji mladeži, osobito učitelji i svećenici. Oni su pozvani da otkrivaju zlo i moralne zloéince, te da pobijaju zborom i tvorom nemoral.

Naša pak učiteljska snaga i vrednost zrcali se jedino u našoj moralnoj vrednosti, u najoš borbi i radu za moral moralnim sredstvima. Mi moramo biti vojnici i bojevnici kulture i morala. — Ko od nas to nije, te dopušta i tolerira zlo nehajno bez primedbe, taj podupire nevaljalštinu. On nije kulturni borac.

mladinskega glasila ter nadaljevanje izobraževalne akcije. Upajmo, da pridemo kmalu do normalnejših razmer.

Zaradi naroènikov Novega roda je pri nas baje najslabše; predsednik apelira na dolžnost članov, vsak član bodi poverjenik in napravi kot tak svojo dolžnost!

Izobraževalni krožki. Razložji, kako je o tem določeno in zaértano. Po daljšem razmotrivanju se pride do sklepa, da za Istro, oziroma za élane našega društva se osnujeta dva krožka: za voloski in za koprski okraj. Udeleženci uredijo in doloéijo vse podrobnosti. Oskrbi se deset izvodov Zgééevje knjiže: O vzgoji najširših plasti naroda.

Pri slučajnostih vpraša tov. Bercé, kako je z vojnimi leti, ali pridejo prizadetim všteta. Tajnik Zveze pojasni, da bojevnikom izpod ex-avstrijskega praporja ne upoštevajo onega službenega éasa. — Glede sanacije pevskega zbora je primerno, da se uvedejo bloki za prostovoljne prispevke.

S tem je bil dnevni red izéerpan in občni zbor zakljuéen. Glede obiska je bil gotovo najubožnejši, odkar obstoji naša organizacija. Prisotnih je bilo 10 tovarišev in 4 tovarišice. To zborovanje je slika razmer, ki vladajo v deželi, pa še bolj **brezbriznosti** mnogih članov napram dolžnostim do organizacije.

Učiteljsko društvo za goriški okraj ima svoje redno letno občno zborovanje v Trgovskem domu v Gorici 3. januarja 1924. ob 10. uri, s sledeéim dnevnim redom:

1. Predsednikovo poročilo.
2. Letno poročilo o društvenem delovanju.
3. Pregled društvenih računov.
4. Volitev računskih pregledovalcev.
5. Volitev društvenega odbora.
6. Razni predlogi.

Tovariši, tovarišice! Pokažimo naši javnosti, da nam je naše nad polstoletno društvo skupno ognjišéce, kjer netimo oženj pravega kulturnega dela za blagor svojega stanu, naše šole in naše deéle! Pridite vse in vsi!

Odbor.

Naše samoizobraževalno delo polagoma oživlja. Zimski éas je za to posebno pripraven, ker je zdaj lažje vzeti to ali ono knjigo v roko. Vedno se med nami poudarja, da moramo svojo izobrazbo nadaljevati, razširiti. Najbolje je, da se to sistematiéno vrši in da se posebno z družboslovnimi vprašanji seznanimo. Potrebno bo, da se zganemo. Poživljenje je prijetna dolžnost mladih, stremeéih sil kakor tudi ustaljenih, krepkih mož.

Tovarišice, tovariši! Ne zabite Novega roda!

Iz zakonodaje

UREDBA OSNOVNE ŠOLE. - ŠOLSKI IN DISCIPLINARNI SVETI.

Čl. 1. — Osnovne šole v občinah, ki nimajo samouprave, vodi šolska uprava, na čelu katere je učni proveditor.

Kr. proveditor pa čuva in pospešuje tudi osnovno šolstvo avtonomnih občin v svojem okrožju.

Čl. 2. — Pri vsakem učnem skrbništvu obstojita za zadeve osnovne šole **šolski svet** in **disciplinarni svet**. Obema je predsednik kr. proveditor.

Čl. 3. — Šolski svet ima razun predsednika še 6 udov i. s. enega predstojnika držav. srednje šole, enega zdravnika ter štiri osebe, ki posebno poznajo uredbo osnovne šole in nje potrebe.

Ude šolskega sveta imenuje ministerstvo. Imenovanj so za dobo treh let in se lahko imenujejo tudi nadalje.

Čl. 4. — Šolski svet se sestaja praviloma dvakrat v mesecu.

Sklepa o ustanovitvi, odpravi in razvrščenju šol, upravlja fonde in dohodke, določene za osnovno šolstvo, naj pridejo od koderkoli, odobruje občinske sklepe, če zadevajo snov, ki jo obravnavajo zakoni in predpisi osnovnega pouka.

Izjavlja se o odslovljenju učiteljstva iz didaktičnih razlogov, o odstavitvi od službe, o premeščanjih iz službenih razlogov, o zakasnitvi v napredovanju in o vsakem ukrepu ali predlogu, ki ga stavi kr. proveditor.

Ukrepa, poleg tega, o vsaki drugi zadevi, ki spada po obstoječih zakonih in predpisih v njegovo področje.

Čl. 5. — Disciplinarni svet je sestavljen iz štirih udov, poleg predsednika, i. s. iz dveh članov šolskega sveta, enega profesorja drž. sred. šol in končno enega občinskega didaktičnega ravnatelja ali učitelja osnovne šole, kakor je krivec ali didaktični ravnatelj ali učitelj osnovne šole.

Udje disciplinarne sveta so imenovani z ministerstvom dekretom. Ostanje tri leta na svojih mestih in se lahko ponovno nastavijo.

Čl. 6. — Disciplinarni svet presoja disciplinarno odgovornost učiteljev in didaktičnih ravnateljev v mejah, katere določajo čl. 27 kr. dekr. 7. okt. 1923. st. 2132 in po načinu in formalnostih, določenih s predpisi.

Delokrog kr. proveditorja.

Čl. 7. — Kr. proveditor čuva osebno in po nadzornikih nad javnim in zasebnim šolstvom, vodi odobrenje učnih knjig, odloča definitivno o prizivih proti službenim spričevalom, izdanim po nadzornikih, o zavrnjenih prošnjah za dopust ter o imenovanjih suplentov po istih, pospešuje odredbe v prilog osnovnemu pouku, odreja v nujnih slučajih iz zdravstvenih ali težkih vzrokov notranjega reda neposredno začasno zapretje šol, imenuje, v soglasju s prefektom, šolske komisarje z nalogom, da preiščejo v občinah zanemarjanje šolskih dolžnosti, ter vrši vse drugo, kar mu nalagajo zakoni in predpisi.

Čl. 8. — Kr. proveditorju je neposredno podrejen **šolski urad**, ki sestoji iz upravnih, računovodskih in redovnih uradnikov.

Istotako so mu neposredno podrejeni šolski nadzorniki ter didaktični ravnatelji.

Čl. 9. — Ozemlje kr. proveditorja je ločeno, z ministerskim dekretom, v nadzorovalne kraje in didaktična okrožja, izločivši ozemlje avtonomnih občin, ki imajo šolsko samoupravo.

Nadzorovalni okraji in didaktična okrožja so poverjena nadzornikom in didaktičnim ravnateljem.

Čl. 10. — Kadar je nadzorovalni okraj začasno brez nadzornika, ga odda kr. proveditor provizorično kakemu didaktičnemu ravnatelju ali, če zahtevajo službene potrebe, več nadzornikom, vsakemu en del, pa lahko tudi le enemu bližnjemu. **Delokrog nadzornikov in didaktičnih ravnateljev.**

Čl. 11. — Kr. nadzornik skrbi za javno in zasebno šolstvo svojega okraja, pooblašča otvoritev šol ali zasebnih zavodov za osnovni pouk, nastavlja namestnike odsotnim ravnateljem v osebah bližnjih ravnateljev, izdaja učiteljem službena spričevala na podlagi nadzorovalnih zapisnikov in informativnih sporočil, odloča definitivno o prizivih proti ugotovitvam nadzorovalnih zapisnikov in o odkazanju razredov po didaktičnih ravnateljih.

Čl. 12. — Šolski nadzorniki, ki se jim ni odkazal nadzorovalni okraj, se bodo porazdelili po mestih, kjer je sedež proveditorata, kakor tudi po drugih središčih, v svrhu bedenja nad kolegi in nad privatnimi šolami, nad posebnimi zavodi, nad razredi z zastajajočimi in nenormalnimi učenci, nad otroškimi vrtci in drugimi dopolnilnimi šolskimi ustanovami.

Čl. 13. — Didaktični ravnatelj nadzoruje šole, sestavlja informativna poročila o učiteljih, odkazuje vsako leto različne razrede učiteljstvu ter odreja vrsto (turni); ukrepa radi kontinuitete pouka v slučajih odsotnosti učiteljev; določa koledar in urnik šol ter dneve za izkušnje, imenuje izpraševalne komisije; predlaga novo uredbo, preuredbo in razdeljenje razredov v korist šole.

Čl. 14. — V vsaki samostojni (avtonomni) občini mora biti vodstvo šole poverjeno občinskemu didaktičnemu ravnatelju.

Podpirajo ga podravnatelji, ki so nastavljeni za vsako skupino tridesetih razredov z lastnim učiteljem.

Če število razredov z lastnim učiteljem presega dvesto, se mora vodstvo osnovnih šol poveriti osrednjemu ravnatelju.

Čl. 15. — Delokrog ravnateljev in podravnateljev (didaktičnih) v avtonomnih občinah je isti kot jih čl. 13 odkazuje državnim didaktičnim ravnateljem.

Za didaktične ravnatelje avtonomnih občin veljajo isti predpisi o pravnem položaju kakor za učitelje.

Čl. 16. — Občinske oblasti niso oproščene dolžnosti čuvati nad šolo v gotovih mejah; gledati morajo na šolski obisk, na vedenje otrok zunaj šole in na marljivost učiteljev.

Šolske oblasti naj vzamejo v znanje informacije, ki jih pošljejo občine po obstoječih predpisih.

Čl. 17. — Osrednji nadzorniki za osnovni pouk, v službi pri učnem ministerstvu skrbe za urejenjé nadzorstva šolskih nadzornikov.

Njih naloga je tudi proučevati in raziskovati po navodilih generalnega ravnatelja elementarnega pouka.

Imenuje jih minister, izbirajoč izmed oseb, ki imajo posebne tehnične zmožnosti v vprašanih osnovne šole. (Dalje.)

ŠOLSKE VESTI

Iz časopisa „Schaffende Arbeit und Kunst in der Schule“.

(Septembarska številka.)

Izraba hodnika. (I. Bartmann.) Razen slik, razglednic, bi morali biti na šolskem hodniku krajevni zemljevid, slika z razgledom z najvišje bližnje gore, seznam števila prebivalcev za vse bližnje kraje (v okraju), vozni red bližnje okolice, tabela domovinskih primerjalnih števil (geografičnih), seznam domačinov, ki so padli v vojni, pregled razdelitev jezikov in veroizpovedi na zemlji, seznam mladinske literature. Dalje vsak teden drugi rek, nekaj ugank, takozvani «Prvi časnik», ki vsebuje važne krajevne dogodke, spremembe v predpisih poštnih vrednot. Tudi koticček za smeh naj ne manjka. O priliki kakkega jubileja primerne slike; enako tudi kadar se menja letni čas.

Iz moderne zgodovinskega pouka za meščanske šole.

Težko fizično in psihično delo človeka od jame pračloveka do vojašnice.

Težkoče v razvoju od gozdne steze do električne železnice.

Delitev dela; prihranek na moči in času.

Orodja. (Od veje in kamena začetno).

Mašina, ki izpodrine ročno delo; tako je povzročen velik preobrat.

Delavska in gospodarska organizacija: od organizacije starih zadrug k družinskemu gospodarstvu, k vaškemu, k roboti. Končno pot do zaprtega mestnega gospodarstva, ki nam kaže rokodelsko organizacijo v najlepšem cvetu. Denar, ki je bil le menjalno, je postal pridobinsko sredstvo.

Menjalno sredstvo je postalo kapital. Sedaj začne kapitalistično gospodarstvo, ki, kakor kaže, bo socializirano. Morda je kmalu konec kapitalističnega gospodarstva in začetek novega.

O morali.

Nobena knjiga o morali ne vstvarja moralnih dejanj.

Ako naj ideje o pravicah in dolžnostih postanejo dejanja, ni zadosti, da jih učitelj «docira»; mora prinesiti v šolo moč prepričanja in čuvstvovanja za dotične ideje. To moč pa učitelj najde le, ako se zaveda svoje misije. Nobena knjiga mu tega ne pove. Moralnemu pouku iz knjig dajejo dušo in telo šele dejanja učitelja. Le tako postane človek družbi živa moč.

Čitanje iz šolarske knjižnice.

Otroci še ne znajo brati knjig. Moramo učiti kako naj berejo: počasi, s premislekom, opazovaje. V posebne zvezke bi si lahko zapisovali sadove čitanih knjig po točkah, kakor:

I. Pisatelj in naslov;

1. čas in kraj povesti;

2. glavne osebe;

3. glavna vsebina;

4. lepe misli, kaj novega.

II. Kako dolgo sem bral.

III. Stanje knjige.

Zanimanje za knjige se jim zbudi tako le:

Na steni visi seznam knjig s številkami in avtorji.

Otroci oddajo (s prejšnjo knjigo vred) listek z imenom in številkami, ki bi jih želeli. Izbrani knjižničarji, 2—4 učenci, ostanejo po pouku v šoli. Eden bere listek z željami, drugi iz kupa knjig vzame, če mogoče, zaželeno ter jo dene na učenčev prostor ali le listek v knjigo. Drugi dan se razdelijo po imenih, ki gledajo iz knjige. Eden beleži izbrano številko v imenik učenčev in potem prečita učitelju.

Vsak učenec zavije prvo knjigo, ki jo dobi in vedno zapiše tudi ime na ovitek prebrane knjige. (Kontrola.)

Učni načrti in predpisi za osnovne šole so stopili v veljavo z dnem objavljenja, 11. novembra 1923. Učiteljske organizacije jih proučujejo na društvenih zborovanjih. Prav bi bilo, da jih tudi naša društva posnemajo, ker se mora učiteljstvo podrobno seznaniti z načrti. To je tem važnejše, ker učnih knjig po novih programih še ne bomo imeli tako kmalu.

Izkušnje za didaktične ravnatelje so se izvršile po nekaterih pokrajinah države zelo neugodno. Ker so bile izpraševalne komisije ponekod sestavljene iz zelo sposobnih in nepristranskih članov, se strokovni listi naših tovarišev v starih pokrajinah toliko bolj čudijo zaradi neugodnih rezultatov, posebno pismenih izkušenj. Baj je padli celo taki udeleženci, ki so prej prestali že mnogo težje preizkušnje. Ali je tudi pri didaktičnih ravnateljih nadprodukcija?

Z uvedbo reforme osnovne šole je bilo upokojenih okrog 12.000 starejših kolegov — radi previsoke starosti. Zdaj se v odprtih pismih na naučnega ministra pritožujejo radi nenadnega ukrepa in še posebno radi birokratičnega postopanja pri nakazovanju pokojnin, ki jo morajo čakati mesece in mesece, ko so jim prej redne plače ustavili. «V nobeni državi Evrope se tako malo ne skrbi za doslužene državne nastavlence», pravijo, «kakor v naši». Apelirajo tudi na ekscelenco Mussolinija, ki da pozna natančno težke razmere stanu, ker je bil sam učitelj. Ali bodo imeli kaj sreče, je drugo vprašanje. Pozabljaajo, da je učiteljstvo quantité négligeable, danes kakor vselej.

Tovariš Leopold Pajk, agilni član stanovske organizacije, je bil minuli mesec prestavljen iz Lokavca pri Ajdovščini v Grgar. Že novo mesto samo kaže, da ni ta ukrep med šolskim letom storjen iz naklonjenosti. Upamo vendar, da se bo še razveljavil.

Prof. Bonnes je bil o božičih zavratno napaden in tako težko poškodovan, da je ležal tri dni v nezavesti. Zdaj mu je boljše, ne more pa še govoriti. Učiteljstvo, ki ga pozna kot bivšega nadzornika in tudi s socialnega tečaja pri Sv. Luciji, mu želi, da bi kmalu okreval.

Himen. Tov. Demarin v Vodichah se je 29. XII. poročil z g.čo Zoro Flego iz znane rodbine u Buzetu. Bilo srečno!

Srečno novo leto

želita sotrudnikom in čitateljem

urednika